

بیمه سپرده و ضرورت شکل گیری آن در سیستم بانکی کشور

ترجمه: منصور خادمالی

کارشناس ارشد مدیریت و پژوهشگر

گروه پژوهش عمومی بیمه

E.mail: mansoor- khademali @ yahoo.com

مقدمه

بوده اند که مطالعات و تحقیقات صورت گرفته توسط صندوق بین المللی پول موید این موضوع است. لذا بحران های موجود در سیستم بانکی

بسیاری از کشورهای جهان در دهه هشتاد با بحرانهای ناشی از عملکرد سیستم بانکی مواجه

بانکی می شود. این تضمین یا به شکل علنی، آشکار و براساس قانون می باشد و یا به صورت ضمنی صورت می گیرد در برخی کشورها همانند کشور امریکا این تضمین براساس قوانین اتخاذ شده و توسط بخش دولتی صورت می گیرد و در برخی کشورها توسط بخش خصوصی و بدون پشتیبانی دولت اما براساس قانون این تضمین صورت می گیرد. مفهوم، اهداف و ضرورت بیمه سپرده بی تردید بدون شناخت و درک مفهوم آن امکان پذیر نیست البته تعاریف متفاوتی از بیمه سپرده وجود دارد که هر یک از آنها به ابعاد مختلفی از آن پرداخته اند که در بالا نیز به آن اشاره شد اما در یک نگاه اجمالی و بر اساس تعریفی جامع می توان گفت بیمه سپرده مکانیزمی است که از سوی دولت ها برای افزایش امنیت داخلی سیستم های بانکی و حمایت از سپرده گذاران کوچک در زمان ورشکستگی بانکها یا بحرانهای مالی بکار گرفته می شود. براساس این تعریف درمی یابیم که اولاً عمدتاً بیمه سپرده یک مکانیزم دولتی است ثانیاً برای افزایش ایمنی شبکه بانکی بکار گرفته میشود و ثالثاً هدف اولیه آن حمایت از سپرده گذاران کوچک در مقابل بحرانهای مالی است. کشورهای مختلف از بکارگیری بیمه سپرده اهداف مختلفی را دنبال می کنند اما

بسیاری از کشورها راجهت حل و فصل بحران ایجاد شده به طراحی سیستمی جهت حمایت از منافع سپرده گذاران بانکی، حمایت از بانک ها و شبکه بانکی در پاسخگویی به سپرده گذاران وسایر کسانی که به طور مستقیم و غیرمستقیم از عملکرد شبکه بانکی ذینفع هستند واداشت سیستم حمایتی موجود تحت عنوان بیمه سپرده طراحی شد که در زیر به تعاریفی از آن اشاره می کنیم

بیمه سپرده چیست؟

بیمه سپرده یکی از مکانیسم های است که از سوی دولت ها به منظور افزایش امنیت داخلی سیستم های بانکی و همچنین برای حمایت از سپرده گذاران کوچک در زمان ورشکستگی بانکها به کار گرفته شده است این حمایت سبب خواهد شد که در صورت وقوع هرگونه مشکلی در عملکرد فعالیت های بانک که ناشی از تصمیمات و اقدامات غلط و یا بحران های ناشی شده خارج از محیطه تصمیم و عملکرد بانک، کل و یا بخشی از سپرده کل تحت پوشش بیمه سپرده است به سپرده گذار پرداخت شود. از سوی دیگر بیمه سپرده جزء تکمیلی شبکه گسترده ایمنی مالی است که شامل قوانین و مقررات بانکی، حداقل تدابیر لازم برای بانک های مرکزی وام دهنده در مقابل اعتباری که به اشخاص می دهند و همچنین شامل نظارت

کشور و در نهایت سبب خواهد شد که اقتصاد کشور دچار آسیب شود. نکته دیگر اینکه بیمه سپرده سبب تسهیل در ورود بانک های جدید به سیستم بانکی کشور خواهد شد.

به عبارت دیگر مسولین نظارتی و مقامات پولی کشوری توانند دراعطای مجوز برای ورود موسسات جدید راحت تر عمل کنند ضمن اینکه بانکها نیز در اعطای وام و تسهیلات از راحتی بیشتری برخوردار هستند. از سوی دیگر سیستم بیمه سپرده نباید به گونه ای طراحی شود و یا اجرا شود که مخاطرات رفتاری افزایش یابد و سبب ورشکستگی بیشتر بانک ها شود.

مروری برگزیده و دلایل پیدایش بیمه سپرده

بررسی روند تاریخی وزمیننه ها وعواملی که سبب پیدایش وتکامل بیمه سپرده به شکل امروزی و سیر تاریخی آن و مهم تر از آن عوامل و زمیننه هایی که سبب پیدایش وبوجود آمدن آن گردیده ما را در درک اهمیت شکل گیری چنین پوششی آگاه تر خواهد کرد. از نظر تاریخی تا سال ۱۹۳۰ آگاهی اندکی از بیمه سپرده وجود داشت و اولین اقدام رسمی در سطح یک کشور در این زمیننه قانون بانکی در سال ۱۹۳۳ در آمریکا

بطور کلی دربسیاری از کشورها طراحی و اجرای بیمه سپرده به عنوان پاسخی برای بحرانهایی که بانکها با آن مواجه اند صورت گرفته است.

برای مثال درایالات متحده امریکا سیستم بیمه سپرده به منظور حمایت از سپرده گذاران کوچک و جلوگیری از بحرانهای بانکداری بوجود آمد. بیمه سپرده با ایجاد اطمینان و اعتماد عمومی به موسسات مالی ویانکی سبب بهبود فعالیتهای اقتصادی می گردد .

همانطور که می دانیم هدف اساسی در بیمه سپرده محافظت از نظام بانکی دربرابر بحرانهای مالی است. ضرورت دیگری که وجود بیمه سپرده راحیاتی می سازد جلوگیری و یا کاهش پتانسیل بالقوه فرار سرمایه است که بر اثر وقوع بحرانهای مالی و بانکی به وقوع می پیوند و به عبارت دیگر در صورت عدم وجود سیستم بیمه سپرده با ورشکستگی بانک ها، سرمایه ها به علت احساس عدم امنیت از کشور خارج شده و تمایل به سرمایه گذاری نیز در کشور کاهش می یابد.

در واقع از دو جنبه می توان موضوع سرمایه ها را مد نظر داشت یکی فرار سرمایه های داخلی و دیگری عدم ورود سرمایه های خارجی به دلیل نبود سیستم حمایتی لازم در سیستم بانکی

بود که تاثیر عمده ای بر دیدگاه جامعه سپرده گذاران داشت که در ادامه به شکل گیری بیمه سپرده در برخی از کشورها اشاره ای خواهد شد قبل از مطرح کردن تاثیری که بیمه سپرده ایفا می کند لازم است که الگوهای مختلف مالی را مطرح کنیم .

الگوی آزاد سیستم مالی

در این سیستم ورود به بازار مالی بدون کنترل بوده و مقررات و نظارت ها در حداقل ممکن قرار دارد. رقابت بسیار شدید بوده و با فرض وجود اطلاعات لازم و کافی و توانایی مشتریان به احقاق حقوق خود با استفاده از یک سیستم کارای حقوقی، سیستم بیمه سپرده ها وجود ندارد. دولت تعهدی در برابر بانک های ورشکسته ندارد و یا بانک هایی که با مشکل روبرو می شوند، تعهدی ندارد و ورشکسته شدن و خارج شدن بانک ها از سیستم، یک امر طبیعی است. بانک مرکزی از طریق عملیات بازار باز، نقدینگی را در سیستم بانکی تزریق می کند و در بعضی الگوهای آزاد، بانک مرکزی از طریق روزنه تنزیل، منابع لازم را در اختیار بانک ها قرار می دهد. به عنوان مثال : در کشور انگلیس، با استفاده از این روش، وجه نقد توسط بانک مرکزی از طریق بازخرید اسناد خزانه در اختیار بانک مورد نظر قرار می گیرد.

سیستم فوق، بر اساس نظم و مقررات بازار عمل می نماید که براساس آن در صورت انجام عملیاتی با ریسک بالا توسط یک بانک، اولاً هزینه های سرمایه گذاری آن بانک بالا رفته و ثانیاً اعتبار دهنده ها تحت هیچ عنوانی حاضر به فرض دادن پول خود به چنین بانکی نخواهند بود. در این حالت در صورت ورشکسته شدن یک بانک سهامداران و سپرده گذاران و همچنین اعتبار دهندگان تا حدودی متضرر می شوند امری که هشداری برای سایر بانک ها بوده و باعث تصحیح نظام بانکداری می شود. الگوی فوق، یک الگوی فرضی است و در حال حاضر هیچ کشوری از یک الگوی کاملاً آزاد سیستم مالی استفاده نمی کند که دلیل آن می تواند این امر باشد که حتی کشورهایی که اجازه ورشکسته شدن یک بانک را می دهند، برای جلوگیری از ورشکستگی دیگر بانک ها (ورشکستگی سیستماتیک) که به دلیل عدم انجام تعهدات بانک ورشکسته نسبت به دیگر بانک ها رخ می دهد مجبور به دخالت در بازار می باشند.

الگوی بسته سیستم مالی

در این الگو، ورود افراد به بازار تحت کنترل شدید است که این امر باعث محدود شدن رقابت بین بانک ها می گردد یک سیستم حمایتی

بیمه علنی وجود دارد نظم بازار نقش مهمی ایفا نمی کند نگرانی کمی در ارتباط با ورشکستگی بانک ها وجود دارد و کنترل شدیدی بر روند موجود وجود دارد اکثر کشورهای صنعتی این روش را دنبال می کنند دلایل مهمی از سوی مسئولین کشورهای مختلف در خصوص ضرورت شکل گیری بیمه سپرده مطرح شده است. شاید از مهمترین آنها ایجاد ثبات در سیستم بانکی باشد در هر حال بعضی از مهمترین اهداف مورد انتظار از سیستم بیمه سپرده به ترتیب اهمیت به شرح زیر می باشد:

مهمترین اقدام جهت شکل گیری بیمه سپرده جلوگیری از بحران در سیستم بانکی و یا اقداماتی جهت حل آن می باشد. به عبارت دیگر دولت ها تلاش می کنند با شکل گیری بیمه سپرده در ساختار مالی فعالیت های بانکی، بانک ها را با مجموعه ای از سپرده های با ثبات که توانایی پاسخگویی در مقابل سپرده گذاران خود را داشته باشد فراهم آورند.

حمایت از منافع سپرده گذاران. هدف مذکور شاید مهمترین هدف از نیت طراحان بیمه سپرده می باشد و این سبب خواهد شد که سپرده گذاران خصوصاً سپرده گذاران کوچک اطمینان خاطر بیشتری نسبت به سیستم بانکی اقدام

جهت نگهداری وجوه خود در شبکه بانکی نمایند. **افزایش بهره وری بانکها و کاهش نرخ بهره.** وجود سیستم بیمه سپرده این امکان را به بانکهای کوچک می دهد که سپرده های احتیاطی کمتری جهت مواجه با تقاضا های ناگهانی و بیش از حد معمول سپرده گذاران را نگه دارند و این سبب آزاد شدن آن در بخش های با بازدهی بیشتر خواهد شد از سوی دیگر بیمه سپرده چتر حمایتی برای بانک های کوچک در مقابل بانک های بزرگ که دارای ذخایر بیشتری هستند فراهم می آورد.

ایجاد ساختار متحد الشكل جهت فعالیت های بانکی فقدان بیمه سپرده سبب خواهد شد که بانکهایی که با خطر ورشکستگی مواجه هستند برای برون رفت از بحران موجود اقدام به پرداخت نرخ های با بهره بالا نمایند و این سبب خواهد شد وضعیت این بانکها وخیم تر شده و برون رفت از بحران موجود برای آنها سخت تر شود در حالیکه بیمه سپرده این امکان را به بانکها می دهد که رفتار سنجیده ای را پیش گیرند. در اینجا ضرورت دارد ریسکهایی را که سپرده ها با آن مواجه هستند را ذکر کنیم

ریسکهای که سپرده ها با آن مواجه هستند عبارتند از:

۶۰۰۰۰ دلار کانادا نیز هستند. سیستم بیمه سپرده در کانادا به شکل اجباری اداره می شود. سپرده هایی که دارای پوشش هستند عبارتند از:

- سپرده ها و پس اندازهای دیداری
- سپرده های مدت دار همانند گواهی نامه و اوراق قرضه ضمانت شده که از سوی موسسات وام صادر می شوند حواله بانکی پروات، چک ها، چکهای مسافرتی که از سوی موسسات عضو صادر می شود.

سیستم بیمه سپرده در کشور فرانسه

سیستم بیمه سپرده در کشور فرانسه در سال ۱۹۸۰ تاسیس شد و در سال ۱۹۹۵ مورد بازنگری قرار گرفت. این سیستم یک طرح سیستم غیر نقدی است که بانکها بر اساس تقاضا مشارکت می کنند. طرح های مجزایی برای بانکهای تجاری وجود دارد و بانکهای سپرده و بانک هایی با سیستم مشارکت به شکل خصوصی اداره می شوند ولی مشترکا تامین وجوه می شوند. اوراق قرضه از سوی موسسات و سازمانهای وابسته تحت پوشش قرار می گیرد اما شویندگان پول از این پوشش مستثنی هستند (شویندگان پول کسانی هستند که پول های خود را از راه های غیر قانونی بدست آورده اند)

- خطر نکول یا خطر اعتبار

- خطر تامین مالی

- خطر نقد ینگی

- خطر بازار

- خطراهرم بالا

- خطر عملیاتی

- خطر تغییر در نرخ ارز

- خطر تغییر در قوانین و روش های اداری

بررسی شکل گیری بیمه سپرده در برخی

کشورها و نحوه عملکرد بیمه سپرده در این

کشورها

سیستم بیمه سپرده در کشور کانادا در سال

۱۹۶۷ تاسیس شد و سپرده ها تا سقف ۶۰۰۰۰ دلار کانادا تحت پوشش قرار گرفت.

- موسسه بیمه سپرده های کانادا (CDIC).

هدف از ایجاد این موسسه بیمه نمودن سپرده های مشتریان بانک ها و موسسات امانی و شرکت های وام در برابر ضررهای ناشی از ورشکست شدن موسسات مزبور عنوان گردیده است. تا کنون ۴۳ موسسه عضو آن ورشکست گردیده اند که به تبع آن بیش از دویلمیون سپرده گذار مورد حمایت قرار گرفته اند. از سوی دیگر سپرده ها و حساب های اندوخته که در یک حساب امانی نگه داشته می شود دارای پوشش اضافی دیگر تا سقف

سیستم بیمه سپرده در کشور آلمان

سیستم بیمه سپرده در سال ۱۹۶۶ در کشور آلمان تاسیس شد. در این سیستم طرح جداگانه ای برای بانک های تجاری - موسسات پس انداز - موسسات پست بانک و شرکت های اعتباری وجود دارد. در سیستم موجود بانکهای تجاری - بانکهای پس انداز و شرکت های اعتباری به طور جداگانه اداره می شوند.

سقف پوشش سپرده ها : سقف پوشش برای بانکهای تجاری ۱۸۰۰۰ واحد پول اروپا می باشد که در عـروض تضمین سپرده های شخصی - طرح های خصوصی برای بانکهای پس انداز و تضمین شرکت های اعتباری - توانایی باز پرداخت دیون و بدهی موسسات درکل تضمین می شود. حق بیمه ها در قالب جداول و طرح های خصوصی تامین وجوه می شود که دارای طرح های از چهارهزارم درصد تا یک دهم درصد می باشد.

سیستم بیمه سپرده در کشور ترکیه

صندوق بیمه پس انداز در سال ۱۹۸۳ در کشور ترکیه تاسیس شد. این صندوق به شکل قانونی و رسمی اداره میشود ولی مشترکا تامین وجه می شود. وقتی که ذخایر و منابع ناکافی باشد صندوق ممکن است که از بانک مرکزی استقراض کند. پوشش اولیه برای سپرده ها و گواهی سپرده

(حسابی که بهره به آن تعلق می گیرد و سررسید مشخص دارد و موسسه سپرده پذیر آن را صادر می کند) در کشور ترکیه توسعه یافت. به دنبال بحران های سال ۱۹۴۴ تمام سپرده ها به کمتر از حد پوشش رسیدند. همچنین سقف پوشش ۱۵۰/۰۰۰/۰۰۰ لیر با پوشش کامل برای یک دوره معین و مشخص جایگزین شد.

سیستم بیمه سپرده در کشور انگلستان

صندوق بیمه سپرده در سال ۱۹۸۲ در کشور انگلستان تاسیس شد این صندوق به شکل رسمی و قانونی اداره می شود و به شکل خصوصی تامین اعتبار می شود. در گذشته بانک مرکزی تامین اعتبار می کرد اما حالا تامین وجوه عمومی برای سیستم بیمه سپرده وجود ندارد. صندوق به طور دائم وجود ندارد و بانکها در مواقع مورد نیاز مشارکت می کنند سپرده های موسسات دولتی از سوی این سیستم تحت پوشش نمی باشد.

سیستم بیمه سپرده در ژاپن

سیستم بیمه سپرده در کشور ژاپن رامی توان به سه دوره تقسیم کرد:
دوره اول که از سال ۱۹۷۱ تا سال ۱۹۹۲ ادامه می یابد.
دور دوم که مربوط به سال های ۱۹۲۲ تا ۱۹۹۷ است.

دور سوم پس از سال ۱۹۹۷ تا کنون .

هدف از بیمه سپرده در آن زمان حمایت از سپرده گذاران و حفظ ثبات نظام مالی کشور در برابر آسیب های ناشی از افزایش رقابت در بخش مالی عنوان شده است. سیستم بیمه ای مذکور توسط موسسه بیمه سپرده ها طراحی گردیده است. سهامداران موسسه مذکور عبارت اند از وزارت مالیه ژاپن- بانک مرکزی ژاپن و موسسات خصوصی این کشور

بیمه سپرده در کشور آمریکا

در آمریکا آغاز بیمه کردن موسسات بانکی به سال ۱۸۲۹ برمیگردد زمانیکه اولین برنامه برای حمایت از بستانکاران بانک در نیویورک تصویب شد. در این برنامه و برنامه های بعدی هدف حمایت از اقتصاد ملی از شکاف میان عرضه پول و تقاضای پول که نتیجه ورشکستگی بانکها و جهت حمایت از مالکان بانک در برابر دیون بانک می باشد. هدف عمده دیگر از ارائه سیستم بیمه سپرده پشتیبانی از یک سیستم بانکداری واحد بود اگرچه بحث های همگانی- غالباً بر حمایت از دارندگان پس اندازهای کوچک تاکید کرده اند ارتقاء ثبات در بازار مالی و رسیدن به اهداف وسیع دیگر - دلیل اصلی ایجاد بیمه سپرده های بانکی در این کشور شده است. در کل شش حالت-

سیستم های بیمه سپرده های بانکی را در طول دوران جنگهای داخلی این کشور تثبیت کرد . در دهه آغازین قرن بیستم هشت برنامه بیمه سپرده های بانکی تصویب شد که اکثراً در زمینه کشاورزی بودند - در طول رکود اقتصادی در بازار کشاورزی در دهه بیست قرن بیستم این سیستم ها نه عملی بودند و نه راهگشا. در آمریکا یکصد و پنجاه لایحه بیمه سپرده در فاصله زمانی ۱۹۳۳- ۱۸۸۶ ارائه شدند و این کوششها منجر به تاسیس FDIC در سال ۱۹۳۳ شد. بیمه سپرده فدرال برای حمایت از سپرده گذاران و پس اندازکنندگان کوچک و همچنین برای جلوگیری از بحرانهای بانکداری تشکیل شد. چرا که با حمایت از بانکها و جلوگیری از بحران های بانکی بیمه سپرده به شکل گیری اعتماد عمومی کمک کرده و به این ترتیب باعث ثبات در سیستم مالی و بانکی می شود. بیمه سپرده در دستیابی کامل به این اهداف موفق عمل کرده است از زمان آغاز تشکیل بیمه سپرده - بحران های بانکی منقضی شده و ورشکستگی بانک ها تاثیر ناپدیدکننده ای بر اقتصاد غیر مالی نداشته است و هیچ سپرده گذاری حتی یک پنی از یک سپرده بیمه شده فدرال در اثر ورشکستگی بانک از دست نداده است. با این همه بیمه سپرده می تواند باعث ایجاد خطری رفتاری و افزایش

ریسک هزینه ورشکستگی شود. سیستم بیمه سپرده در کشور آمریکا در سال ۱۹۳۴ تاسیس شد. این صندوق به شکل رسمی و قانونی اداره می شود و مشترکا تامین اعتبار می شود. دولت سرمایه اولیه - زیان های موسسات پس انداز و وام - و دادن اعتبار به بیمه بانکها (BIF: این صندوق که در سال ۱۹۸۹ تاسیس شد و مدیریت آن به شرکت بیمه سپرده فدرال است سپرده بانکها را تضمین می کند) و SAIF را ارائه می کند. عضویت برای تمام چارترهای ملی و تقریبا برای تمام بانکها و موسسات پس انداز و وام ایالت ها اجباری است. سقف پوشش اولیه ۵۰۰۰ دلار است. سقف پوشش در زمانهای متعدد که در زیر ارائه می شود افزایش یافته است .

۱۰۰۰۰ دلار در سال ۱۹۵۰

۱۵۰۰۰ دلار در سال ۱۹۶۶

۲۰۰۰۰ دلار در سال ۱۹۶۹

۴۰۰۰۰ دلار در سال ۱۹۷۴

و نهایتا ۱۰۰۰۰۰ دلار در سال ۱۹۸۰

تامین وجه برای زیان های بیمه سپرده

ازسوی FDIC

تدابیر تامین وجه نقش مهمی در طراحی و ساخت سیستم بیمه سپرده ایفا می کنند. سیستمی که خوب طراحی شده باشد این اطمینان را بوجود

می آورد که برای پاسخگویی به مشکلاتی که در اثر عوامل زیر بوجود می آیند، سرمایه کافی به آسانی در دسترس خواهد بود.

تامین وجوه ناکافی می تواند در بازپرداخت دیون موسسات ورشکسته تاخیر بیاندازد و افزایش عمده ای در هزینه را باعث شود. ارائه تدابیر تامین وجوه تعیین خواهد کرد که آیا از صنعت بانکداری (چه سالم و چه ناسالم) برای پرداخت هزینه های بیمه سپرده مطالبه ای شده است ؟

از سال ۱۹۳۴ تا ۱۹۵۰ تمام بانکهای بیمه شده تحت نظارت بیمه سپرده فدرال موظفند براساس یک نرخ سالانه برای سپرده های محلی مالیات بدهند، که این میزان ۸/۳۳ درصد می باشد. این درآمد برای هزینه های عملیاتی و پرداخت هزینه های بیمه کردن سپرده ها استفاده می شود. تحت این شیوه با نرخ حق بیمه ثابت، میزان موجودی صندوق به دامنه عایدات و درآمدها که هزینه ها از آن کاسته می شود بستگی دارد (موجودی صندوق ناشی از اختلاف درآمدها و هزینه هاست). ویژگی کلیدی که این سیستم دارد این است که بانکها سالیانه موظف به پرداخت وجهی برای بیمه سپرده می باشند. نرخ حق بیمه ثابت و رشد صندوق در زمان رونق اقتصادی باعث شد تا مسیر برای هزینه های بیمه سپرده در طول

بروز بحران وخطر به دلیل اینکه کل سیستم مالی و بانکی کشور تهدید می شود دولت مجبور است دست به دخالت بزند و این درحالی است که در بیمه های دیگر معمولاً در صورت بروز خطر دولت دخالت نمی کند .

ویژگیهای سیستم بیمه سپرده

بیشترین میزان تفاوتی که بین یک سیستم ضمنی بیمه سپرده و یک سیستم علنی و شفاف بیمه سپرده وجود دارد وجود یک سری قوانین و مقررات رسمی است که براساس قوانین بانک مرکزی تدوین میشود. اغلب مواقع این قوانین و مقررات رسمی ویژگیهای عمده اصلی سیستم ها را روشن می سازد - همانند اطلاعات اولیه پوشش- نوع سپرده ها و بنگاه های و موسساتی که تحت پوشش بیمه سپرده قرار می گیرند، حداکثر سقف پوشش، عضویت، مدیریت، شرایط تامین وجوه، و مکانیزمهای قدرت تفکیک بانکهای ورشکسته.

نکات فنی در بیمه سپرده

فعالیت گسترده شبکه بانکهای خصوصی در کنار شبکه گسترده و قدرتمند دولتی در کشورهای درحال توسعه ضرورت بکارگیری بیمه سپرده را در این کشورها بیش ازپیش افزایش داده است چرا که این نگرانی وجود دارد که با

زمان هموار شود دریک شیوه با حق بیمه ثابت باید بالا ویا پائین بودن نرخ حق بیمه تثبیت شود این بدین معنی است که صنعت برای بیمه سپرده میزان بالا یا پائینی پرداخت خواهد کرد. در کنگره در سال ۱۹۵۰ هنگامی که بنگاههای صنعتی مورد خطاب واقع شدند که سرمایه بیمه سپرده به میزان زیادی افزایش یافته بود. این افزایش حاصل الزام بیمه سپرده فدرال به ارجاع یک بخش اضافی ازدرآمدهای حق بیمه سالانه بود. و بین ۳ تا ۸/۳۳ پایه واحدی درجه بندی می شود. این سیستم تا سال ۱۹۸۹ برقرار بود، یعنی زمانی که سازمان هایی با پرداخت پائین جایگزین سازمان هایی با پرداخت بالا شدند و موجودی صندوق بیمه کاهش یافت .

تفاوت بین بیمه سپرده با سایر پوششهای

بیمه ای

معمولاً بیمه ها حوادثی را پوشش می دهند که مستقل ازوقایع دیگررخ داده باشند در حالیکه ورشکستگی بانکها یا ناشی از عملکرد خود بانک می باشد ویا به دلیل عوامل خارج ازکنترل بانک و ناشی ازتغییرات کلان درسطح اقتصاد کشور و یا ناشی از عملکرد بانک ها و سرایت آن به سایر بانکها می باشد.

از سوی دیگر در بیمه سپرده در صورت

ورشکستگی بانکهای خصوصی بحران مالی و اقتصادی پدید آید وکل سیستم پولی و مالی کشور دچار بحران شود ضمن اینکه از نظر رقابتی بانکهای دولتی به علت برخورداری از اعتبار بالاتر به علت حمایت دولت، از امتیاز فوق العاده‌ای نسبت به بانکهای خصوصی برخوردار است لذا نکته قابل توجه برای کشورهایی که بخش بانکهای خصوصی سهم اندکی را در جذب سپرده های مردم دارد توجه هرچه بیشتر به راه اندازی سیستم جامع بیمه سپرده می باشد در این جا به الگوی مورد استفاده شرکت بیمه سپرده فدرال امریکا می پردازیم

تعیین میزان پوشش در بیمه سپرده

حدود پوشش در بیمه سپرده بایستی به گونه ای باشد که از یک سو اهداف بیمه سپرده یعنی حمایت از سپرده گذاران و جلوگیری از بحرانهای مالی و از سوی دیگر حداقل نمودن مخاطرات رفتاری و افزایش ریسک بیمه گر تعادل ایجاد کند (خطر رفتاری در بیمه سپرده ها هنگامی رخ می دهد که بخش های تحت تاثیر بیمه سپرده ها ازدقت خود در رفتار و فعالیتهای بازرگانی بکاهند)

گروه های مزبور عبارتند از سپرده گذاران، صاحبان بانک ها و مدیران آنها. البته این امر

ممکن است، قانونگذاران، سیاستگذاران، ناظران سیستم بانکی را نیز تحت تاثیر قرار دهد. که در ادامه مقاله انواع خطرات رفتاری ذکر می شود.) ارتباط میان نسبت ذخایر قانونی و قیمت مسئله فری رایدر (free-rider) را بوجود می آورد که خود سبب افزایش مخاطرات رفتاری می شود. اما این مشکل با در نظر گرفتن نسبت زیان مورد انتظار برطرف می شود. می توان چنین استدلال کرد که هرگونه خطری که با ایجاد میزان پوشش بیمه ای بالا ایجاد می شود ناشی از بی نظمی قیمت گذاری است. در سیستمی که قیمت ها در واقع انعکاسی از زیانهای احتمالی مورد انتظار باشند، افزایش یا کاهش حدود پوشش تاثیر عمده ای بر ریسک سیستماتیک نخواهد داشت. از دیدگاه مدیریت ریسک، قیمت گذاری بهتر می تواند موضوع حدود پوشش را به موضوع کم اهمیت تری تبدیل کند. برای تشریح و درک بهتر موضوع به وضعیت گذشته و جازای بیمه سپرده در آمریکا نگاه می کنیم.

در سال ۱۹۳۴ کنگره آمریکا سطح پوشش بیمه سپرده را ۵۰۰۰ دلار تعیین کرد که درشش ماهه اول سال ۱۹۳۴ در حد ۲۵۰۰ دلار تعیین شد. کنگره حد پوشش را بر اساس یک مجموعه گام های پوشش که در زیر ارائه می شود آورده است

شدند و میزان قابل توجهی از گواهی های سپرده های بزرگ معلق کردند .

پوشش محدود سپرده ها

پوشش سپرده ها باید تا حدی تعیین شود که سپرده گذاران و اعتبار دهندگان بزرگ را مجبور به تحت نظرگرفتن بانک خود نمایند. این نظارت می تواند از طریق نرخ بهره بالا از بانکهای ضعیف در برابر ریسکی که سپرده گذار با سپردن سپرده خود قبول می کند، اعمال گردد. در ارتباط با پوشش محدود، دو روش وجود دارد. یک روش، پوشش در صد خاصی از کل سپرده ها و روش دیگر، پوشش درصد خاصی از مبلغ هر یک از حساب ها می باشد. به عبارت دیگر، پایه پوشش را می توان یا بر روی مبلغ و یا بر روی حساب قرار داد. برخی کشورها پوشش محدود خود را به جای حساب ها بر روی مبلغ اعمال می کنند. به عبارت دیگر اگر شخصی چند حساب در یک بانک داشته باشد و بانک مذکور ورشکسته شود، فقط به میزان تعیین شده - بدون توجه به تعداد حسابها - بازپرداختی به او صورت می گیرد.

مخاطرات رفتاری در تغییر حدود پوشش

در سال ۱۹۸۰ افزایش پوشش بیمه سپرده به ۱۰٪ دلار عموماً منجر به افزایش پس اندازها

بیشترین افزایش اخیر در سال ۱۹۸۰ رخ داده است، زمانیکه کنگره قیمت اسمی پوشش را تا مبلغ ۱۰۰۰۰۰ دلار افزایش داد که این حد پوشش تا امروز باقی است.

سال	میزان پوشش
۱۹۳۴	۵۰۰۰ دلار
۱۹۵۰	۱۰۰۰۰ دلار
۱۹۶۶	۱۵۰۰۰ دلار
۱۹۶۹	۲۰۰۰۰ دلار
۱۹۷۴	۴۰۰۰۰ دلار
۱۹۸۰	۱۰۰۰۰۰ دلار

بیشتر افزایش، تغییرات در سطح قیمت را منعکس می سازد اگرچه افزایش تا ۱۰۰٪/۰۰۰ دلار بسیار بیشتر از میزان ضروری برای حفظ معیار تورم است. در واقع زمانی که کنگره ارزش اسمی رابه ۱۰۰٪/۰۰۰ دلار افزایش داد که تا کنون پابرجاست اغلب افزایش قیمتها بیانگر تغییر در سطح قیمت ها بوده اند اما افزایش ۱۰۰٪/۰۰۰ دلاری خیلی فراتر از میزان مورد نیازبا توجه به نرخ تورم بود در سال ۱۹۸۰ حسابهای مدت دار با مانده ای بیش از ۱۰۰٪/۰۰۰ دلار از نرخ بهره سقف معاف بودند. زیرا بسیاری از بانک ها به علت نرخ بهره بالا با وام عدم واسطه گری مواجه

آثار منفی ناشی از بکارگیری بیمه سپرده در سیستم بانکی

بیمه سپرده گاهی ممکن است باعث شود که موسسات سپرده پذیر به دلیل داشتن پوشش لازم دست به فعالیتهای پرمخاطره بدون سنجش ریسک واقعی نمایند، چراکه اطمینان خاطر برای آنها حاصل شده، لذا ملاحظه خواهیم کرد بیمه سپرده ممکن است نتایج عکسی را به دنبال داشته باشد. برای جلوگیری از این امر احتیاط های لازم از سوی طراحان بیمه سپرده در نظر گرفته شده است. و به تناسب فعالیت هایی که موسسات سپرده پذیر انجام می دهند نرخ متفاوتی برای بیمه های سپرده در نظر گرفته شده است. آثار منفی که بیمه سپرده ناشی از اعمال از سپرده گذاران مطرح است ناشی از بی تفاوتی سپرده گذاران در نظارت و کنترل موسسه سپرده پذیر می توان ذکر کرد چرا که اطمینان خاطر برای سپرده گذاران حاصل شده که سپرده آنها پوشش لازم در برابر ریسک ها را دارد. بیمه در صورتی که به شکل موثری طراحی نشود باعث بروز سه مشکل می شود که عبارتند از انتخاب نادرست، مخاطرات رفتاری، اختیار خرید انتخاب نادرست: این مسئله زمانی اتفاق می افتد که بیمه سپرده به طرز صحیحی طراحی نشده باشد به عبارتی نرخ بیمه سپرده با لحاظ کردن

و بحران وام شد. آزادسازی و مقررات زدایی بر اساس قانون نظارت پولی سبب انتقال سقف پیشین نرخ های بهره هایی شد که بانک ها به سپرده گذاران می پرداختند.

برخی موسسات بیمه در نگهداری سپرده ها دچار مشکل شدند. عوامل مختلفی در بحران پس انداز و وام موثر بودند و ارتباط متقابل این عوامل چگونگی این بحران را مشخص می کند. با این وجود پتانسیل برای حدود پوشش بالاتر به منظور تسهیل جمع آوری سپرده بوسیله موسساتی که در فعالیتهای با ریسک بالا فعالیت می کنند وجود دارد.

تجربیات اخیر دقت بالایی را در این زمینه طلب می کند. بیمه سپرده در شرایط مختلف اقتصادی، نقشهای متفاوتی را ایفا می کند. یک بانک سالم در یک اقتصاد سالم به بیمه سپرده وزن متفاوتی نسبت به یک بانک ضعیف در یک اقتصاد ضعیف می دهد. در برخی موارد اهمیت بیمه سپرده در بانکها به میزانی که بانک یا اقتصاد ضعیف تر است افزایش می یابد. در خصوص بانکهایی که با افزایش وجوه در بازار سرمایه مواجه اند. سوالی که مطرح است این است که آیا افزایش حدود پوشش سبب افزایش ریسک سیستمی می گردد؟

کلیه شرایط ریسک و سایر عواملی که می تواند در تعیین نرخ حق بیمه موثر باشد تعیین نشده باشد. در تعیین نرخ حق بیمه، بیمه سپرده به عناصری توجه شده که می توان به شرح زیر نام برد حق بیمه ثابت - نرخ حق بیمه براساس سطح ریسک هر یک از بانکها وجود قوانین نظارتی جهت نظارت بر فعالیت های بانک ها

انواع خطرات رفتاری:

- مخاطرات رفتاری سپرده گذاران
- خطر رفتاری صاحبان بانک ها
- خطر رفتاری مدیران
- خطر رفتاری گیرندگان وام
- خطرات رفتاری قانونگذاران و ناظران سیستم
- خطر رفتاری بانک مرکزی
- خطر رفتاری سیاستگذاران

زیرساخت های مورد نیاز برای استقرار

سیستم بیمه سپرده

وجود یک سیستم نظارتی و کنترل:

- الف) وظایفی کلان سیستم برعهده دارد شامل:
- تحدیدریسکی که بانکها متقبل می شوند
  - انتشار اطلاعات غیر محرمانه بانک ها به صورت عمومی

- پیشگیری از ورشکسته شدن بانک ها
- تهیه راه حل های مناسب، جهت برخورد

با بانک های ورشکسته و بانک هایی که قدرت پرداخت خود را از دست داده اند.

تعیین خصوصیت یک بانک سالم

ب) وجود یک زیر ساخت قوی حقوقی

ج) مقررات کیفری و انتظامی

در اینجا شرایطی که برای نظارت جامع بر سیستم لازم است آورده می شود

پیش شروط لازم برای نظارت موثر بر سیستم بانکی سیاست های اقتصادی سالم و مستمر در سطح کلان و وجود یک زیر ساخت توسعه یافته عمومی خوب است

- وجود انضباط موثر در بازار

- وجود روش های کارا و موثر برای حل

مشکل بانک ها

- مکانیسم های ارائه حمایت های نسبی

سیستماتیک (شبکه امنیت ملی)

ولاگان کلیدی:

بیمه سپرده، مخاطرات رفتاری، بیمه سپرده فدرال

منبع:

۱. مبنای بازارها و نهادهای مالی نوشته فرانک فبوزی-

فرانکو مودیلیانی - ترجمه حسین عبده تبریزی

زمستان ۷۶

2. *Federal deposit insurance corporation*

WWW.Fdci.gov, August, 2000